

Ενότητα 1η

Εισαγωγή στην Πληροφορική

1.1 Τι είναι Πληροφορική

Ένας σύντομος ορισμός για το τι είναι πληροφορική είναι ο παρακάτω:

“όλα εκείνα που χρειάζεται κανείς για να παράγει, να οργανώνει και να διαχειρίζεται πληροφορίες (αριθμούς, κείμενα, μουσική και άλλα) κατά ηλεκτρονικό τρόπο”

1.2 Τι είναι Υπολογιστής

Ο υπολογιστής, είναι μια συσκευή που χειρίζεται δεδομένα και πληροφορίες με βάση μια σειρά από εντολές.

Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής (από εδώ και στο εξής *H/Y*), είναι ένας υπολογιστής που χρησιμοποιεί ηλεκτρονικά κυκλώματα.

Είδη *H/Y*

Μερικά συμβατικά αντικείμενα που πλέον έχουν μετατραπεί σε υπολογιστές ή η λειτουργία τους βασίζεται σε *H/Y*, είναι:

- η ταμειακή μηχανή,
- η αριθμομηχανή,
- ένα έξυπνο ψυγείο,
- μια μοντέρνα (smart) τηλεόραση,
- ένα έξυπνο κινητό τηλέφωνο (smartphone),
- ένα αυτόνομο (αυτοκινούμενο) όχημα.

Τα παραπάνω ανήκουν πλέον σε μία κατηγορία αντικειμένων που έχουν ενσωματωμένες ψηφιακές λειτουργίες που μας επιτρέπουν να επεξεργαζόμαστε τα δεδομένα μας. Για παράδειγμα ένα σύγχρονο ψυγείο, μπορεί να καταγράφει το περιεχόμενό του και να μας εμφανίζει το πότε λήγουν τα τρόφιμα που υπάρχουν μέσα ή ακόμα και να ρυθμίζει αυτόματα την λειτουργία του (βαθμούς ψύξης) ανάλογα τις τροφές.

Θετικά

Οι *H/Y*, μας βοηθούν σε πολλές καθημερινές εργασίες ενώ η χρήση τους προσφέρει αρκετά πλεονεκτήματα. Τα βασικά σημεία των πλεονεκτημάτων αυτών είναι τα ακόλουθα:

➤ Ευελιξία

Μπορούμε να εκτελέσουμε πολλές και πολύπλοκες εργασίες αλλά και να τροποποιήσουμε τα δεδομένα που εισάγουμε ώστε να αλλάξει το αποτέλεσμα

- Ταχύτητα
Οι Η/Υ εκτελούν έναν πολύ μεγάλο αριθμό υπολογισμών ανά δευτερόλεπτο
- Επεξεργασία δεδομένων
Είναι σε θέση να ενσωματώνουν δεδομένα που προέρχονται από διαφορετικές πηγές και σε μεγάλη ποσότητα και να τα αποθηκεύουν σε ελάχιστο χώρο

Αρνητικά

Δυστυχώς οι Η/Υ παρ' όλες τις ευκολίες που προσφέρουν έχουν και αρνητικά σημεία, με τα κυριότερα αυτών να είναι τα εξής:

- Έλλειψη αυτονομίας
Σε έναν υπολογιστή πρέπει να πει κανείς ακριβώς τι πρέπει να κάνει, βήμα προς βήμα, χωρίς περιθώρια λάθους. Ένας υπολογιστής δεν είναι (τουλάχιστον όχι ακόμη) δημιουργικός και δεν μπορεί να μας αντικαταστήσει
- Ακαμψία
Δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν καινούργια προβλήματα και μη επαναληπτικές δουλειές
- Σφάλματα
Παρά την περί του αντιθέτου αντίληψη, ούτε οι υπολογιστές είναι αλάνθαστοι. Εκτός από τα προβλήματα που οφείλονται σε φυσικές φθορές, ένας υπολογιστής υπόκειται σε μία μεγάλη γκάμα πιθανών λαθών (και που δεν οφείλονται πάντα σε ανθρώπινο λάθος). Ανάμεσα στα πλέον διάσημα προβλήματα, ας αναφέρουμε τους ιούς, το περίφημο Millennium Bug, και προβλήματα μετάβασης στο Ευρώ

Για παράδειγμα ένας επαγγελματίας αναγκάζεται, λόγω της ακαμψίας, να αλλάζει

συχνά Η/Υ ώστε να μπορεί να καλύψει τις νέες ανάγκες της δουλειάς του.

1.3 Μέρη Υπολογιστή

Ο υπολογιστής, αποτελείται από **δύο (2)** βασικά στοιχεία:

- Υλικό (Hardware)
Είναι όλα τα “υλικά” μέρη που μπορούμε να αγγίξουμε, όπως το κουτί του υπολογιστή και όλα τα εσωτερικά του μέρη αλλά και τα περιφερειακά (όπως οθόνη, πληκτρολόγιο και ποντίκι)
- Λογισμικό (Software)
Είναι ένα σύνολο από “άυλα” προγράμματα υπολογιστών, εντολές, διαδικασίες και οδηγίες χρήσης, που εκτελούν ορισμένες εργασίες

1.3.1.A Υλικό - Περιφερειακά

Είναι όλες οι συσκευές που συνδέονται σε έναν Η/Υ μέσω κάποιων καλωδίων και θυρών σύνδεσης. Χωρίζονται σε **δύο (2)** βασικές κατηγορίες:

- Συσκευές Εισόδου
Εδώ ανήκουν όσες συσκευές χρησιμοποιούμε για να εισάγουμε δεδομένα στον υπολογιστή, πχ εισάγουμε ένα κείμενο με το πληκτρολόγιο
- Συσκευές Εξόδου
Εδώ ανήκουν όσες συσκευές εξάγουν τις πληροφορίες μετά από την επεξεργασία τους από τον Η/Υ, πχ η οθόνη εμφανίζει ένα κείμενο

Τα περιφερειακά συνδέονται σε Η/Υ μέσω κάποιων τυποποιημένων καλωδίων και θυρών σύνδεσης. Τα πιο γνωστά στοιχεία σύνδεσης είναι τα παρακάτω:

➤ USB

Εικόνα 1: Καλώδιο USB

Είναι ο πιο συχνά χρησιμοποιούμενος τρόπος σύνδεσης (ποντίκι, πληκτρολόγιο, κάμερα, εκτυπωτής), ενώ με την χρήση του οι περιφερειακές συσκευές και τα χαρακτηριστικά τους μπορούν να αναγνωρίζονται αυτόματα. Οι σύγχρονοι Η/Υ διαθέτουν συνήθως 4 έως 6 θύρες

➤ VGA/DVI/HDMI/Display Port

Η σύνδεση της οθόνης ή οποιασδήποτε άλλης συσκευής απεικόνισης, επιτυγχάνεται μέσω των καλωδίων/θυρών VGA, DVI, HDMI, Display Port (από το παλαιότερο στο πιο σύγχρονο)

Εικόνα 2: Καλώδιο VGA

Εικόνα 3: Καλώδιο DVI

Εικόνα 4: Καλώδιο HDMI

Εικόνα 5: Καλώδιο Display Port

➤ Ethernet

Εικόνα 6: Καλώδιο Ethernet

Η σύνδεση συσκευών δικτύου με τον Η/Υ. Για παράδειγμα η επικοινωνία Η/Υ και DSL Modem-Router (της συσκευής που συνδεόμαστε στο διαδίκτυο) γίνεται με σύνδεση Ethernet. Μοιάζει με το τηλεφωνικό καλώδιο και η θύρα του αυτή του τηλεφώνου, με την βασική διαφορά ότι είναι πιο μεγάλο σε μέγεθος και έχει περισσότερα καλώδια στο εσωτερικό του

➤ Τηλεφώνου

Η σύνδεση με το τηλεφωνικό δίκτυο για χρήση υπηρεσιών φαξ, τηλεφώνου κτλ από τον Η/Υ γίνεται με τηλεφωνικό καλώδιο

Για παράδειγμα η επικοινωνία DSL Modem-Router και Τηλεφωνίας γίνεται με τηλεφωνικό καλώδιο

Εικόνα 7: Καλώδιο Τηλεφώνου

Βασικά Περιφερειακά

Πληκτρολόγιο

Χρησιμοποιείται για την πληκτρολόγηση κειμένου. Έχει ειδικά πλήκτρα για κάποιες λειτουργίες, όπως CAPS LOCK για ΚΕΦΑΛΑΙΑ, ALT+SHIFT για εναλλαγή γλώσσας γραφής και NUM LOCK για ενεργοποίηση της αριθμομηχανής στα δεξιά του πληκτρολογίου

Συνηθισμένος τρόπος σύνδεσης: *USB* | *Συσκευή Εισόδου*

Ποντίκι

Χρησιμοποιείται για την κίνηση του δρομέα, την επιλογή και άνοιγμα αντικειμένων (όπως φακέλων στην επιφάνεια εργασίας, μενού κτλ) και εκτέλεση ειδικών εντολών με το *δεξί-κλικ*

Συνηθισμένος τρόπος σύνδεσης: *USB* | *Συσκευή Εισόδου*

Οθόνη

Εμφανίζει το γραφικό περιβάλλον και τις πληροφορίες που έχει επεξεργαστεί ο Η/Υ, πχ εντολή ανοίγματος ενός φακέλου

Συνηθισμένος τρόπος σύνδεσης: *VGA, DVI, HDMI, Display Port* | *Συσκευή Εξόδου*

Εκτυπωτής

Εκτυπώνει σε χαρτί τα δεδομένα που έχει επεξεργαστεί ο Η/Υ, πχ ένα αρχείο κειμένου

Συνηθισμένος τρόπος σύνδεσης: USB, Ethernet | Συσκευή Εξόδου

Κάμερα

Εισάγει εικόνα και ήχο στον Η/Υ για χρήση πολυμέσων (όπως δημιουργία βίντεο, λήψη φωτογραφιών) και βιντεοκλήσεις ή συνομιλίες μέσω διαδικτύου

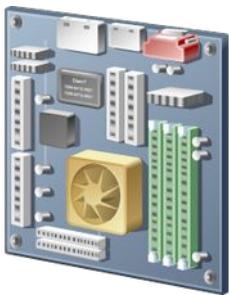
Συνηθισμένος τρόπος σύνδεσης: USB | Συσκευή Εισόδου

Όλα τα περιφερειακά για να λειτουργήσουν απαιτούν τροφοδοσία ρεύματος. Σε μεγάλες συσκευές, όπως την οθόνη ή τον εκτυπωτή, χρησιμοποιούμε ξεχωριστό καλώδιο για να τις συνδέσουμε με την παροχή ρεύματος.

Οι πιο μικρές συσκευές τροφοδοτούνται μέσω της σύνδεσης USB. Σε κάθε περίπτωση δεν υπάρχει κάποια άμεση σύνδεση ρεύματος ή καλωδίου μεταξύ Η/Υ και περιφερειακών συσκευών.

1.3.1.B Υλικό – Εσωτερικά Μέρη

Είναι όλες οι συσκευές που υπάρχουν μέσα στο κουτί του Η/Υ.

Μητρική Πλακέτα

Είναι η καρδιά του Η/Υ στην οποία συνδέονται όλες οι άλλες συσκευές και διασυνδέονται μεταξύ τους

Επεξεργαστής - CPU

Αποτελεί τον εγκέφαλο του Η/Υ και η συσκευή που επεξεργάζεται τα δεδομένα μας μετατρέποντάς τα σε πληροφορίες

Μνήμη RAM

Εδώ βρίσκονται προσωρινά τα δεδομένα που χειρίζεται ο Επεξεργαστής, μέχρι να αποθηκευτούν σε μια μόνιμη μνήμη. Τα δεδομένα σβήνονται με το κλείσιμο του Η/Υ

Σκληρός Δίσκος

Είναι η συσκευή που αποθηκεύονται μόνιμα οι πληροφορίες μας, όπως αρχεία, εικόνες, βίντεο κτλ και τα οποία μπορούμε να προσπελάσουμε ανά πάσα στιγμή. Οι πληροφορίες δεν χάνονται με το κλείσιμο του Η/Υ

Κάρτα Γραφικών

Είναι η συσκευή που είναι υπεύθυνη για το τι εμφανίζεται στην οθόνη, καθώς αναλαμβάνει να απεικονίσει με γραφικά τις πληροφορίες.

Όσο πιο καλή είναι, τόσο καλύτερα γραφικά μπορούν να εμφανιστούν, όπως ταινίες υψηλής ανάλυσης ή παιχνίδια υψηλών απαιτήσεων

Κάρτα Ήχου

Όπως η κάρτα γραφικών είναι αντίστοιχα υπεύθυνη για το τι ακούγεται στα ηχεία, καθώς αναλαμβάνει να μετατρέψει σε ήχο τις πληροφορίες.

Όσο πιο καλή είναι, τόσο καλύτερό ήχο και κανάλια μπορούμε να λάβουμε, για παράδειγμα ήχο *surround 5.1*

Κάρτα Δικτύου (Ενσύρματη ή Ασύρματη)

Είναι η συσκευή που είναι υπεύθυνη για την επικοινωνία του Η/Υ με το δίκτυο και διαδίκτυο, καθώς αναλαμβάνει τον ρόλο να ανταλλάσσει δεδομένα και πληροφορίες με άλλους Η/Υ και συσκευές. Μπορεί να είναι, είτε ενσύρματη με χρήση καλωδίου ethernet, είτε ασύρματη για επικοινωνία WiFi

Κάποιες από τις παραπάνω συσκευές τις συναντάμε πλέον ενσωματωμένες στις μητρικές κάρτες των σύγχρονων Η/Υ, για παράδειγμα την κάρτα ήχου.

Η ενσωμάτωση των συσκευών αποτελεί τυπικό χαρακτηριστικό των φορητών Η/Υ ή αλλιώς *laptops*.

1.3.2 Λειτουργία Υπολογιστή

Όλοι οι υπολογιστές λειτουργούν με ένα γενικά καθορισμένο τρόπο. Στην αρχή υπάρχουν τα ακατέργαστα **δεδομένα**, τα οποία εισάγουμε με κάποια **συσκευή εισόδου**. Στην συνέχεια αυτά αποθηκεύονται προσωρινά στην Μνήμη RAM έως ότου ο Επεξεργαστής τα μετατρέψει σε **πληροφορίες**. Στην συνέχεια, ανάλογα την εντολή που έχουμε δώσει αυτά μπορούν να αποθηκευθούν μόνιμα στον Σκληρό Δίσκο ή να εμφανιστούν από μια **συσκευή εξόδου**, όπως η οθόνη ή ο εκτυπωτής.

Φανταστείτε για παράδειγμα την πράξη $1+2=3$. Τα “1”, “+”, “2”, αποτελούν τα δεδομένα μας, τα οποία εισάγουμε μέσω του πληκτρολογίου.

Στην συνέχεια αυτά μεταφέρονται στην Μνήμη RAM, από όπου τα διαβάζει ο Επεξεργαστής.

Έπειτα εκτελεί την αριθμητική πράξη και επιστρέφει το αποτέλεσμα (πληροφορία) στην Μνήμη RAM. Αν η αρχική εντολή μας είναι απλά να γίνει η πράξη και να εμφανιστεί το αποτέλεσμα, τότε μετά το παραπάνω η κάρτα γραφικών αναλαμβάνει να εμφανίσει το αποτέλεσμα στην οθόνη μας.

Αν η εντολή μας συμπεριλαμβάνει την αποθήκευση, τότε ο σκληρός δίσκος αποθηκεύει μόνιμα το αποτέλεσμα της πράξης μας.

1.3.3 Λογισμικό

Το υλικό των Η/Υ και ο χρήστης δεν μπορούν να αλληλεπιδράσουν άμεσα. Χρειάζεται ακόμα ένα συστατικό που αναλαμβάνει την μετάφραση της φυσικής γλώσσας των ανθρώπων-χρηστών στην γλώσσα των συσκευών.

Αυτό το συστατικό ονομάζεται λογισμικό και ένας σύντομος ορισμός για αυτό είναι ο παρακάτω:

“Με τον όρο λογισμικό (software), ορίζεται η συλλογή από (άυλα) προγράμματα υπολογιστών, διαδικασίες και οδηγίες χρήσης που εκτελούν ορισμένες εργασίες σε ένα υπολογιστικό σύστημα.”

Το λογισμικό χωρίζεται σε δύο (2) βασικές κατηγορίες:

- το Λειτουργικό Σύστημα
- τις Εφαρμογές (ή Προγράμματα)

1.3.3.A Λειτουργικό Σύστημα

Το βασικό λογισμικό ενός υπολογιστή είναι το λεγόμενο Λειτουργικό Σύστημα (Λ/Σ). Πάνω σε αυτό βασίζονται όλα τα προγράμματα για να μπορέσουν να τρέξουν στον υπολογιστή μας.

Σήμερα τα πιο γνωστά λειτουργικά συστήματα είναι τα *Windows* της *Microsoft*, το *Mac OS* της *Apple* αλλά και το ελεύθερο λειτουργικό *GNU/Linux*!

Το Λειτουργικό Σύστημα εκτελεί βασικές λειτουργίες: π.χ. αναγνώριση του πληκτρολογίου, αποστολή πληροφοριών στην οθόνη, διατήρηση των αρχείων και των φακέλων σε σειρά πάνω στον σκληρό δίσκο, και έλεγχο περιφερειακών συσκευών (π.χ. εκτυπωτές).

Απαραίτητη προϋπόθεση για να λειτουργήσει ο Η/Υ μας είναι να υπάρχει εγκαταστημένο ένα Λειτουργικό Σύστημα, χωρίς αυτό ο Η/Υ είναι εντελώς άχρηστος!

1.3.3.B Εφαρμογές

Οι εφαρμογές από την άλλη πλευρά εκτελούν εξειδικευμένες λειτουργίες.

Με βάση αυτό έχουμε εφαρμογές όπως ο Κειμενογράφος, η Αριθμομηχανή, το πρόγραμμα Αναπαραγωγής Βίντεο, το πρόγραμμα Αναπαραγωγής Ήχου, ο Περιηγητής για την πλοήγηση στο διαδίκτυο.

Ουσιαστικά μεταφέρουν συγκεκριμένες εντολές του χρήστη στο λειτουργικό σύστημα, το οποίο έπειτα αναλαμβάνει να τις μεταφράσει στο υλικό του Η/Υ.

Για παράδειγμα, όταν πληκτρολογούμε ένα κείμενο, η εφαρμογή του Κειμενογράφου περνάει τα δεδομένα στο λειτουργικό σύστημα, το οποίο τα μεταφράζει στο υλικό. Στην συνέχεια το υλικό, π.χ. ο επεξεργαστής, μετατρέπει τα δεδομένα σε κάποια πληροφορία και εμφανίζονται στην οθόνη μας.

1.4 Ελεύθερο Λογισμικό/Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα

Έχοντας ορίσει το τι είναι το Λογισμικό, είτε ως Λειτουργικό Σύστημα (Λ/Σ), είτε ως Εφαρμογές, μπορούμε πλέον να προχωρήσουμε στο να μάθουμε το τι είναι το Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα, το οποίο αποτελεί τμήμα όλων των λογισμικών, με κάποια ειδικά χαρακτηριστικά.

1.4.1 Το Σύμπαν του ΕΛ/ΛΑΚ

Κατ' αρχάς θα πρέπει να εξηγήσουμε το τι σημαίνει ο όρος "ΕΛ/ΛΑΚ". Στα Ελληνικά η πλήρης ονομασία είναι *Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα*. Για λόγους συντομογραφίας και απλοποίησης έχει καθιερωθεί να λέμε όλο το παραπάνω με το απλό, *ΕΛ/ΛΑΚ*. Στα Αγγλικά θα βρείτε τον όρο ως *Free / Libre Open Source Software* ή αλλιώς *FLOSS* (ή *FOSS*).

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ΕΛ/ΛΑΚ είναι κάθε λογισμικό που δίνει μια σειρά από ελευθερίες στον χρήστη κατά την χρήση του.

Με αυτό τον τρόπο μέσα στο Σύμπαν του ΕΛ/ΛΑΚ συμπεριλαμβάνονται χιλιάδες διαφορετικά πράγματα, από το βασικό πρόγραμμα ενός υπολογιστή, το Λειτουργικό Σύστημα (Λ/Σ), τις καθημερινές εφαρμογές που χρησιμοποιούμε π.χ. για να πλοηγηθούμε στο διαδίκτυο, ως τις πολύπλοκες εφαρμογές που χρησιμοποιούνται σε διακομιστές ή συσκευές. Επίσης ΕΛ/ΛΑΚ μπορεί να είναι και το περιεχόμενο, όπως ένα τραγούδι ή ένα βιβλίο, τα οποία θα εξηγήσουμε στην συνέχεια αναλυτικά.

Ο ορισμός του ΕΛ/ΛΑΚ δίνεται από τις ελευθερίες που παρέχει στον χρήστη, δηλαδή όλους εμάς που χρησιμοποιούμε έναν υπολογιστή.

Εδώ θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι το “Ελεύθερο” είναι ένα ζήτημα ελευθερίας, όχι κόστους. Μιλάμε δηλαδή για κάτι το οποίο είναι ελεύθερο όπως ο ελεύθερος λόγος και όχι ελεύθερο όπως η δωρεάν μπίρα.

Το Ελεύθερο Λογισμικό λοιπόν, παρέχει στους χρήστες την ελευθερία να εκτελούν, αντιγράφουν, διανέμουν, μελετούν, τροποποιούν και βελτιώνουν το λογισμικό. Για την ακρίβεια, αναφέρεται σε τέσσερις βασικές ελευθερίες:

- Την ελευθερία να εκτελείτε το πρόγραμμα για οποιονδήποτε σκοπό (ελευθερία 0).

- Την ελευθερία να μελετάτε τον τρόπο λειτουργίας του προγράμματος και να το προσαρμόζετε στις ανάγκες σας (ελευθερία 1). Η πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα είναι προϋπόθεση για να ισχύει κάτι τέτοιο.
- Την ελευθερία να αναδιανέμετε αντίγραφα του προγράμματος ώστε να βοηθάτε το συνάνθρωπο σας. (ελευθερία 2).
- Την ελευθερία να βελτιώνετε το πρόγραμμα και να δημοσιεύετε τις βελτιώσεις που έχετε κάνει στο ευρύ κοινό, ώστε να επωφεληθεί ολόκληρη η κοινότητα (ελευθερία 3). Η πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα είναι προϋπόθεση για να ισχύει κάτι τέτοιο.

Ένα πρόγραμμα θεωρείται ελεύθερο λογισμικό όταν οι χρήστες του έχουν όλες τις παραπάνω ελευθερίες.

Για να μπορέσουμε να καταλάβουμε καλύτερα το τι είναι το Ελεύθερο Λογισμικό, θα πρέπει να μπούμε σε λίγο πιο τεχνικές λεπτομέρειες και να εξηγήσουμε το πως κατασκευάζεται ένα λογισμικό γενικότερα.

Για να δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα, ένας προγραμματιστής γράφει μια σειρά από εντολές σε μια γλώσσα προγραμματισμού που είναι κατανοητή στον άνθρωπο, πχ "print Γειά σου!". Αυτή η μορφή είναι ο λεγόμενος "Πηγαίος Κώδικας". Όμως ο επεξεργαστής του υπολογιστή, δεν μπορεί να τον καταλάβει και να τον εκτελέσει!

Έτσι θα πρέπει να μετατραπεί σε μορφή κατανοητή από τον υπολογιστή, μέσω μιας διαδικασίας που όταν γίνεται μας δίνει το λεγόμενο "Εκτελέσιμο Αρχείο". Οι περισσότεροι θα έχετε δει τα εκτελέσιμα αρχεία ως αρχεία .exe, τα προγράμματα δηλαδή που συναντάμε σε έναν υπολογιστή με Λειτουργικό Σύστημα Windows. Τα αρχεία αυτά είναι σε μια μορφή που μπορούν να τρέξουν από τον υπολογιστή μας, όμως δεν έχουμε την δυνατότητα να τα επεξεργαστούμε, ούτε να δούμε το τι περιέχουν.

Σε αυτή την μορφή πωλείται το "κλειστό" λογισμικό. Μας δίνει δηλαδή την δυνατότητα να τρέξουμε το πρόγραμμα και να κάνουμε την δουλειά για το οποίο το αγοράσαμε, όμως δεν μας δίνει την δυνατότητα να δούμε το τι περιέχει αλλά και να το αλλάξουμε σύμφωνα με τις ανάγκες μας.

Να θυμίσουμε εδώ ότι μία από τις βασικές προϋποθέσεις του Ελεύθερου Λογισμικού είναι το να παρέχεται ο Πηγαίος Κώδικας. Ένα Ελεύθερο πρόγραμμα δηλαδή μας δίνει εκτός από το Εκτελέσιμο Αρχείο για να το τρέξουμε και τον Πηγαίο Κώδικα ώστε να μπορούμε να το αντιγράψουμε, διανέμουμε, μελετήσουμε, τροποποιήσουμε και βελτιώσουμε ελεύθερα όπως επιθυμούμε!

1.4.2 Μικρό ιστορικό του ΕΛ/ΛΑΚ

Η ιστορία του Ελεύθερου λογισμικού είναι αρκετά παλαιά αν και οι περισσότεροι θεωρούν ότι πρόκειται για κάτι νέο. Όλα ξεκίνησαν στο MIT της Μασαχουσέτης των ΗΠΑ, το 1983 όπου ο Richard Stallman ξεκίνησε το Έργο GNU.

Στις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970, οι χρήστες των υπολογιστών μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν και να διανέμουν ελεύθερα τα προγράμματα, ενώ το λογισμικό μοιράζονταν ευρέως από τα άτομα που χρησιμοποιούσαν τους υπολογιστές αλλά και από τους κατασκευαστές.

Στα τέλη όμως της δεκαετίας του 1960, η εικόνα άλλαξε και σταδιακά εμφανίστηκε μια βιομηχανία λογισμικού, η οποία δημιούργησε τα ιδιοταγή-κλειστά λογισμικά (όπως τα γνωρίζουμε σήμερα), ανεβάζοντας το κόστος του λογισμικού δραματικά.

Στην προσπάθεια να διασφαλίσει την ελευθερία του λογισμικού για όλους, ο Richard Stallman, ξεκίνησε να αναπτύσσει ένα σύνολο προγραμμάτων που θα είχαν όλες αυτές τις βασικές ελευθερίες σε ένα Έργο που ονομάστηκε GNU. Σύντομα αρκετοί άνθρωποι συμμερίστηκαν τις απόψεις του και έτσι το 1985 ιδρύθηκε το Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού (FSF).

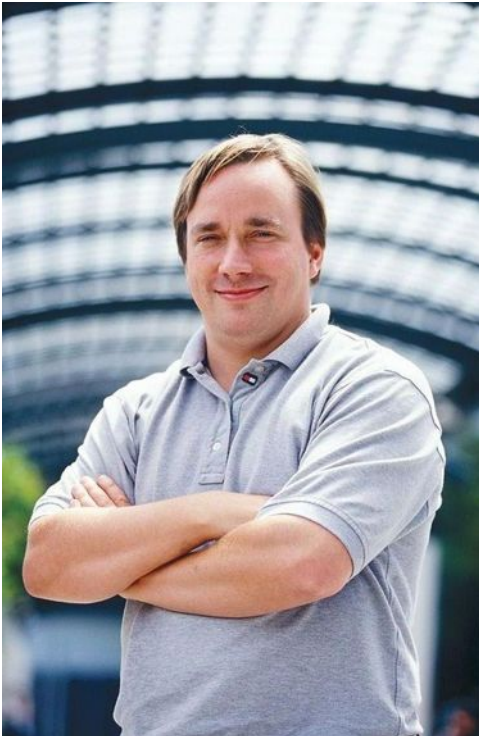
Η ομάδα του FSF σταδιακά ανέπτυξε εφαρμογές για τις διάφορες χρήσεις ενός υπολογιστή, για παράδειγμα έναν κειμενογράφο με τον οποίο κάποιος θα μπορούσε να γράψει, ελεύθερα, κείμενα κτλ.

Ο μεγαλύτερος στόχος όμως ήταν να δημιουργηθεί ένα ελεύθερο Λειτουργικό Σύστημα, που είναι, όπως αναφέραμε παραπάνω, το κυριότερο λογισμικό που τρέχει ένας υπολογιστής.

Η ανάπτυξη του Έργου GNU ήταν συνεχής ενώ είχε φτάσει στο σημείο του να έχουν δημιουργηθεί όλα τα στοιχεία και τα υποπρογράμματα που χρειάζεται ένα Λειτουργικό Σύστημα, εκτός από την "καρδιά", τον λεγόμενο Πυρήνα, που διαχειρίζεται τους πόρους του υπολογιστή και "μιλά" στο υλικό/hardware.

Αυτό το βασικό κενό έμελλε να καλυφθεί από τον Linus Torvalds, ο οποίος το 1991 ως φοιτητής στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι άρχισε να αναπτύσσει πειραματικά έναν ελεύθερο πυρήνα με την ονομασία Linux!

Πλέον όλα τα γρανάζια ενός ανεξάρτητου και ελεύθερου Λειτουργικού Συστήματος είχαν αναπτυχθεί, από την μία του Έργου GNU και από την άλλη του Πυρήνα Linux, με αποτέλεσμα το 1993 να έχουμε τις πρώτες διανομές του Λειτουργικού Συστήματος GNU/Linux!

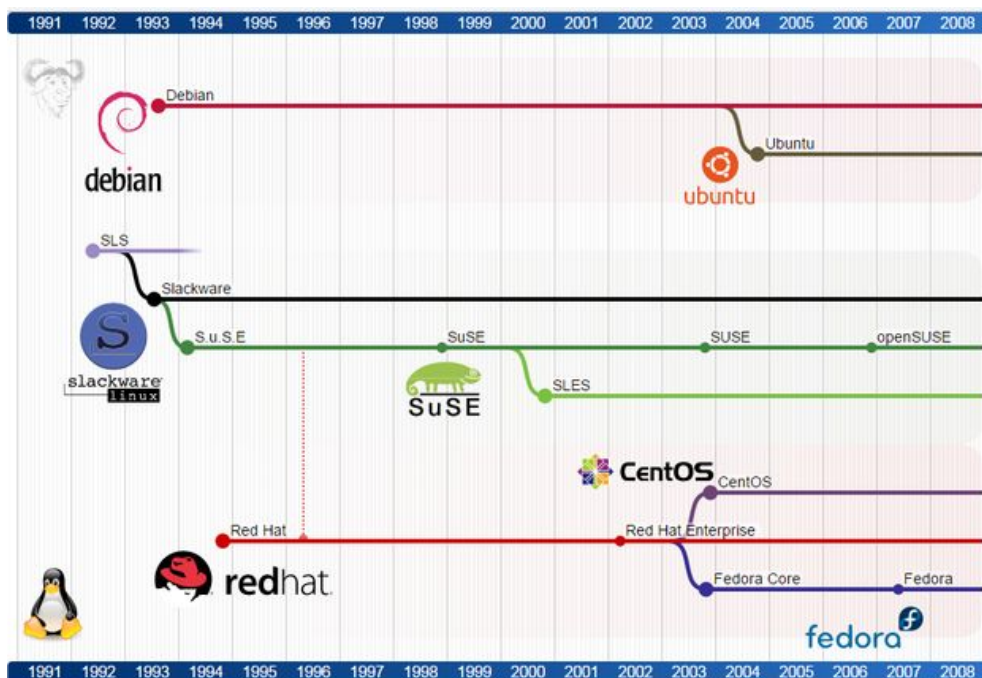
Έτσι από την προσχώρηση του Linux στο Έργο GNU μέχρι σήμερα, χιλιάδες προγραμματιστές από όλο τον κόσμο συνεισφέρουν κώδικα και αναπτύσσουν από κοινού το GNU/Linux, καθώς είναι ελεύθερο και ανοικτού κώδικα λογισμικό.

1.4.3 Λογισμικό & Υλικό ΕΛ/ΛΑΚ

Η δυνατότητα τροποποίησης του Λειτουργικού Συστήματος είχε αποτέλεσμα την δημιουργία δεκάδων διαφορετικών “γεύσεων” του, ή αλλιώς “διανομών”.

Κάποιες από τις πιο γνωστές ευρείας χρήσης σήμερα είναι οι Ubuntu, Debian, Linux Mint, AlmaLinux, Fedora και openSUSE.

Επίσης, δημιουργήθηκαν εξειδικευμένες εκδόσεις, όπως η διανομή Skolelinux για εκπαιδευτικούς σκοπούς, ή η προσαρμοσμένη έκδοση CERN Linux που χρησιμοποιούταν από το CERN (Ευρωπαϊκό κέντρο πυρηνικής έρευνας).

Εκτός από το Λειτουργικό Σύστημα, αναπτύσσονται και εφαρμογές ΕΛ/ΛΑΚ. Με βάση αυτό σήμερα θα βρούμε εφαρμογές για όλες τις κατηγορίες εργασιών που χρειαζόμαστε.

περιηγητής διαδικτύου Firefox, η σουίτα γραφείου LibreOffice, το πρόγραμμα αναπαραγωγής πολυμέσων VLC, η εφαρμογή επεξεργασίας εικόνων GIMP και το πρόγραμμα αλληλογραφίας Thunderbird.

Οι εφαρμογές είναι συνήθως ανεξάρτητες από το Λ/Σ, συνεπώς μπορούμε να τις εγκαταστήσουμε και χρησιμοποιήσουμε σε οποιοδήποτε από τα γνωστά Λ/Σ.

Πέραν των παραπάνω “καθημερινών” εφαρμογών, το Ελεύθερο Λογισμικό χρησιμοποιείται και αναπτύσσεται ευρέως στον τομέα των συστημάτων. Για παράδειγμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι το Παγκόσμιο διαδίκτυο στηρίζεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό του σε συστήματα και εργαλεία ΕΛ/ΛΑΚ μεταξύ των οποίων τα συστήματα περιεχομένου ιστοσελίδων (CMS), όπως το Wordpress, αλλά και η βάση δεδομένων MariaDB.

Όλα τα παραπάνω λογισμικά εκδίδονται κάτω από άδειες ΕΛ/ΛΑΚ. Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι κατά κύριο λόγο υπάρχουν τρία διαφορετικά είδη αδειών:

- Κλειστή άδεια: απαγορεύει οποιαδήποτε επέμβαση στο λογισμικό, ενώ το ίδιο το λογισμικό παραχωρείται με συγκεκριμένες προδιαγραφές χρήσης, π.χ. χρήση μόνο σε έναν Η/Υ
- Άδεια Freeware: απαγορεύει κάθε επέμβαση στο λογισμικό, ενώ το ίδιο το πρόγραμμα παραχωρείται δωρεάν
- Ελεύθερη άδεια: επιτρέπει την επέμβαση στο λογισμικό, με βάση τις 4 γενικές ελευθερίες του ΕΛ/ΛΑΚ, με ή χωρίς πρόσθετους περιορισμούς, π.χ. αναφορά του δημιουργού.

Η πιο γνωστή από τις Ελεύθερες άδειες είναι η Γενική Άδεια Δημόσιας Χρήσης GNU (GNU GPL).

Καθώς ωστόσο πέραν των λογισμικών υπήρξε ανάγκη χρήσης περιεχομένου, όπως κειμένων, εικόνων, ήχων, δημιουργήθηκαν πρόσθετες άδειες οι οποίες απευθύνονται σε αυτό. Η πιο γνωστή από αυτές είναι η άδεια Creative Commons κάτω από την οποία θα βρούμε σήμερα μεγάλο όγκο περιεχομένου.

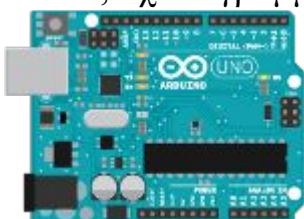
Για να κατανοήσουμε τις άδειες περιεχομένου, θα μπορούσαμε να δώσουμε ως παράδειγμα τα κείμενα της ελεύθερης εγκυκλοπαίδειας, Wikipedia, τα οποία παρέχονται κάτω από την άδεια “Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή 3.0 (CC BY-SA 3.0)”. Η εν λόγω άδεια μας επιτρέπει να μοιραστούμε, δηλαδή να αντιγράψουμε και αναδιανέμουμε το υλικό με κάθε μέσο και τρόπο, αλλά και να το προσαρμόσουμε, δηλαδή να αναμείξουμε, τροποποιήσουμε και δημιουργήσουμε κάτι νέο πάνω σε αυτό, για κάθε σκοπό, ακόμα και εμπορικό.

Σε αντίθετη περίπτωση, εάν θέλαμε να χρησιμοποιήσουμε κάποιο κομμάτι κειμένου ή μια εικόνα που εντοπίσαμε σε μία ιστοσελίδα αλλά παρέχεται μέσω κλειστής άδειας copyright, θα έπρεπε να λάβουμε ειδική άδεια από τον δημιουργό. Διαφορετικά θα κινδυνεύαμε να καταπατήσουμε τα δικαιώματά του, χρησιμοποιώντας το υλικό του χωρίς άδεια.

Τέλος, τα τελευταία χρόνια, έχει υπάρξει ραγδαία ανάπτυξη μικροσυσκευών και έξυπνων συστημάτων. Αντίστοιχα και σε αυτό τον τομέα υπάρχει ανάπτυξη του Ελεύθερου Λογισμικού, την οποία συνήθως την συναντάμε κάτω από τον όρο του "Ανοικτού υλικού" ή του "Υλικού ανοικτού κώδικα". Με την σειρά του αυτό αναφέρεται στις προδιαγραφές σχεδίασης ενός αντικειμένου, όπως ενός μικροϋπολογιστή, οι οποίες διαθέτουν άδεια με τέτοιο τρόπο ώστε το αντικείμενο αυτό να μπορεί να μελετηθεί, τροποποιηθεί, δημιουργηθεί και διανεμηθεί από οποιονδήποτε.

Όπως και στο Ελεύθερο Λογισμικό, παρέχεται ο "πηγαίος κώδικας" από τα σχήματα υλικού, σχεδιαγράμματα, λογικά σχέδια ή αρχεία σχεδιασμού με υπολογιστή (CAD).

Στην κατηγορία αυτή θα βρούμε συσκευές, όπως η πλατφόρμα Arduino, η οποία χρησιμοποιείται ευρέως σε εφαρμογές ρομποτικής αλλά και την τεχνολογία 3D Εκτύπωσης.

Ενδεικτικό παράδειγμα των δυνατοτήτων, είναι η κατασκευή του νανο-δορυφόρου UPSat, ο οποίος κατασκευάστηκε στην Ελλάδα και αποτελεί τον πρώτο δορυφόρο, Ελεύθερου Λογισμικού και Ανοικτού Υλικού, που βρίσκεται στο διάστημα. Με βάση αυτό, ο οποιοσδήποτε έχει την δυνατότητα να μελετήσει τα “συστατικά” του δορυφόρου ή και να συνεισφέρει σε αυτά.

Βοηθητικοί σύνδεσμοι:

https://el.wikipedia.org/wiki/Υπολογιστικό_σύστημα

https://el.wikipedia.org/wiki/Υλικό_υπολογιστών

<https://el.wikipedia.org/wiki/Λογισμικό>

https://el.wikipedia.org/wiki/Λειτουργικό_σύστημα

https://el.wikipedia.org/wiki/Ελεύθερο_λογισμικό